

TRÍCH YẾU LUẬN ÁN TIẾN SĨ

Tên tác giả: Nguyễn Thị Hương Giang

Tên luận án: *Phát triển năng lực đọc hiểu văn bản có hình ảnh cho học sinh lớp 1, 2 qua sử dụng truyện tranh*

Ngành khoa học của luận án: Khoa học Giáo dục

Chuyên ngành: Giáo dục học

Mã số: 9 14 01 01

Tên đơn vị đào tạo Sau đại học: Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2.

1. Mục đích và đối tượng nghiên cứu của luận án

Mục đích của luận án: Mục đích nghiên cứu của đề tài là đề xuất các biện pháp phát triển năng lực (PTNL) đọc hiểu (ĐH) văn bản (VB) có hình ảnh cho học sinh (HS) lớp 1, 2 qua sử dụng truyện tranh (TT) ở môn Tiếng Việt, hướng tới giúp HS lớp 1, 2 PTNL ĐH VB có hình ảnh, góp phần hoàn thiện mục tiêu PTNL ĐH cho HS lớp 1, 2 nói riêng và HS tiểu học nói chung.

Đối tượng nghiên cứu của luận án: Đối tượng nghiên cứu của đề tài là việc dạy học PTNL ĐH VB có hình ảnh cho HS lớp 1, 2 qua sử dụng TT trong dạy học Tiếng Việt.

2. Các phương pháp nghiên cứu đã sử dụng

2.1. Phương pháp nghiên cứu lí luận

Hồi cứu tư liệu để tìm hiểu lịch sử nghiên cứu và những thành tựu khoa học hiện nay về dạy học PTNL, dạy học ĐH, dạy học ĐH VB có hình ảnh ở cấp tiểu học, ở lớp 1, 2.

2.2. Phương pháp nghiên cứu thực tiễn

- Phương pháp điều tra bằng bảng hỏi, quan sát, phỏng vấn, dự giờ để đánh giá thực trạng dạy học ĐH VB có hình ảnh.

- Phương pháp nghiên cứu trường hợp để phân tích cụ thể thành tựu của một số HS lớp 1, 2.

- Phương pháp thực nghiệm khoa học nhằm kiểm định độ tin cậy của kết quả nghiên cứu.

- Phương pháp xử lí thông tin và số liệu: Sử dụng thống kê toán học để xử lí các tài liệu nghiên cứu nhằm rút ra những nhận xét, kết luận có giá trị khách quan.

- Xin ý kiến của các chuyên gia về cơ sở khoa học, phương pháp nghiên cứu và cách thức áp dụng các biện pháp PTNL ĐH VB có hình ảnh qua sử dụng TT ở lớp 1, 2.

3. Các kết quả chính và kết luận

3.1. Các kết quả chính

- Luận án bước đầu hệ thống những kiến thức lí luận về năng lực, năng lực đọc hiểu, VB có hình ảnh và PTNL ĐH VB có hình ảnh.

- Luận án bước đầu tìm hiểu việc ĐH VB có hình ảnh qua hai kênh biểu đạt là kênh ngôn ngữ và kênh hình ảnh.

- Luận án bước đầu tìm hiểu kinh nghiệm dạy học ĐH VB có hình ảnh ở một số nước trên thế giới.

- Luận án đề xuất một số biện pháp PTNL ĐH VB có hình ảnh cho HS lớp 1, 2 qua sử dụng TT: Xác định yêu cầu cần đạt về năng lực ĐH VB có hình ảnh của HS lớp 1, 2; Lựa chọn, thiết kế TT để PTNL ĐH VB có hình ảnh cho HS lớp 1, 2; Xây dựng câu hỏi, bài tập để PTNL ĐH VB có hình ảnh của HS lớp 1, 2 qua sử dụng TT; Vận dụng phương pháp, kĩ thuật dạy học, phương pháp đánh giá năng lực ĐH VB có hình ảnh cho HS lớp 1, 2 qua sử dụng TT; Tổ chức đọc rộng để tăng cường năng lực ĐH VB có hình ảnh cho HS lớp 1, 2 qua sử dụng TT.

3.2. Kết luận

Từ những nghiên cứu về NL, về ĐH, về VB có hình ảnh... chúng tôi có cái nhìn bao quát về NL, về ĐH, về ĐH VBCHA và về TT. Trên cơ sở đó, chúng tôi xác định khái niệm NL, NL ĐH, NLĐH VB có hình ảnh, TT...phù hợp với đề tài; tìm hiểu đặc điểm tâm lí của HS lớp 1, 2 trong việc ĐH VB có hình ảnh. Từ đó, chúng tôi xây dựng khung lí luận cho đề tài: lí luận về VB có hình ảnh và dạy học ĐH VB có hình ảnh; mục tiêu, nội dung, phương pháp, đánh giá kết quả ĐH VB có hình ảnh cho HS lớp 1, 2.

Những kinh nghiệm của thế giới, nhất là của Mỹ và Australia về dạy học ĐH VB có hình ảnh ở các khía cạnh: mục tiêu, nội dung, phương pháp, hình thức dạy học và kiểm tra đánh giá kết quả ĐH cho chúng tôi tìm ra sự vận dụng hợp lí khi áp dụng vào thực tiễn dạy học PT NL, nhất là PTNL ĐH VB có hình ảnh ở Việt Nam.

Những kết quả thu được qua tìm hiểu việc dạy học ĐH VB có hình ảnh ở Việt Nam cho chúng tôi thấy cần điều chỉnh nội dung, phương pháp, cách kiểm tra đánh giá KN, NL ĐH nói chung và NL ĐH VB có hình ảnh nói riêng. Từ việc khảo sát thực trạng PTNL ĐH VB có hình ảnh cho HS lớp 1, 2, chúng tôi nhận thấy cần nâng cao

nhận thức của GV về định hướng đổi mới chương trình, sách giáo khoa ở tiểu học hiện nay, cũng như nhận thức về dạy học định hướng PTNL trong đó có PTNL ĐH VB có hình ảnh. Bên cạnh đó, cần xây dựng những công cụ và kỹ thuật để giúp GV dạy học ĐH VB có hình ảnh, hướng dẫn GV sử dụng tốt những công cụ và kỹ thuật này.

Từ cơ sở lí luận và thực tiễn đó, luận án đề xuất một số biện pháp giáo dục NL ĐH VB có hình ảnh cho HS qua sử dụng TT: xác định yêu cầu cần đạt; lựa chọn, thiết kế TT; xây dựng câu hỏi bài tập ĐH VB có hình ảnh cho HS lớp 1, 2; vận dụng phương pháp, kỹ thuật dạy học tích cực, phương pháp đánh giá; tổ chức đọc rộng để PTNL ĐH VB có hình ảnh cho HS lớp 1, 2 qua sử dụng TT.

Việc xác định yêu cầu cần đạt cho NL ĐH VB có hình ảnh của HS lớp 1, 2 được thực hiện thông qua các bước sau: đưa ra khái niệm NL ĐH VB có hình ảnh của HS tiểu học; xác định các thành tố của NL ĐH VB có hình ảnh của HS tiểu học; xác định các chỉ số hành vi của NL ĐH VB có hình ảnh của HS tiểu học; xây dựng tiêu chí chất lượng; thực nghiệm đo lường các chỉ số hành vi của HS tiểu học để xác định đường phát triển NL và quyết định về yêu cầu cần đạt.

Lựa chọn, thiết kế TT để dạy học ĐH VB có hình ảnh cho HS lớp 1, 2 đảm bảo yêu cầu về phần lời, phần tranh cho truyện, chú ý sự liên kết giữa phần tranh và lời, giúp HS nắm được các nghĩa biểu hiện, nghĩa liên nhân, nghĩa bố cục của VB. Trong luận án, chúng tôi thiết kế 6 truyện tranh (4 truyện cho lớp 1 và 2 truyện cho lớp 2).

Việc xây dựng một số câu hỏi bài tập chú trọng đến những câu hỏi trước khi đọc VB, trong khi đọc VB, câu hỏi bài tập sau khi đọc VB (câu hỏi tìm hiểu nghĩa biểu hiện, nghĩa liên nhân, nghĩa bố cục của VB).

Trong phần xác định các phương pháp dạy học, kỹ thuật dạy học phù hợp với mô hình ĐH VB có hình ảnh ở lớp 1, 2, chúng tôi đưa ra những gợi ý về phương pháp, kỹ thuật dạy học theo nhóm, trò chơi, đóng vai...Việc đưa ra chuẩn đánh giá và các công cụ đánh giá NL ĐH VB có hình ảnh như đã trình bày hướng tới giúp GV biết cách đo NL ĐH VB có hình ảnh của HS lớp 1, 2 nhằm điều chỉnh quá trình dạy học, phương pháp dạy học phù hợp khi dạy học ĐH VB có hình ảnh cho HS ở các lớp này.

Biện pháp tổ chức đọc rộng để tăng cường NL ĐH VB có hình ảnh cho HS lớp 1, 2 hướng tới khắc phục thực trạng thiếu vắng những bài học ĐH VB có hình ảnh trong chương trình hiện hành, trong khi đa phần HS được điều tra đều khẳng định thích học những bài học có phần chữ và phần tranh, thích đọc truyện tranh.

Kết quả thực nghiệm cho thấy những biện pháp đã đề xuất là có tính khả thi. Bảng tổng hợp kết quả khảo sát của HS chỉ rõ các mức nhận thức và NL của lớp thực nghiệm cao hơn lớp đối chứng, xuất hiện nhiều mức giỏi, mức trên chuẩn ở lớp thực nghiệm. Các biện pháp PTNL ĐH VB có hình ảnh được đưa ra rất phù hợp với giáo viên và học sinh. HS hứng thú hơn khi được học với VB có hình ảnh, GV cũng dễ dàng tổ chức các hoạt động dạy học phong phú, hấp dẫn với VB có hình ảnh. Bên cạnh đó, những biện pháp được đề xuất cũng có tác động đến kết quả học tập và sự phát triển NL ĐH VB có hình ảnh của HS lớp 1, 2 ở những lớp thực nghiệm.

Những kết quả đó đã minh chứng tính đúng đắn của giả thuyết khoa học mà luận án đã đề ra. Việc áp dụng những biện pháp PTNL ĐH VB có hình ảnh cho học sinh lớp 1, 2 qua sử dụng TT đã có hiệu quả bước đầu, góp phần nâng cao chất lượng dạy học và hiệu quả dạy học ĐH VB cho HS lớp 1, 2 nói riêng và HS tiểu học nói chung.

T/M TẬP THỂ HƯỚNG DẪN

NGHIÊN CỨU SINH

PGS.TS Nguyễn Thị Hạnh

Nguyễn Thị Hương Giang